

Kohtuasi C-427/19**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

4. juuni 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Sofiyski rayoneni sad

Eelotsusetaotluse kuupäev:

27. mai 2019

Hageja:

Kindlustustegevusega tegelev aktsiaselts „Bulstrad Vienna Insurance Group“ AD

Kostja:

Kindlustusettevõtja „Olympic“

Põhikohtuasja ese

Eelotsusetaotluse esitanud kohtus – Sofiyski rayoneni sad (Sofia rajoonikohus, Bulgaaria) – pooleli olev menetlus algatati kahjuhüvitise nõude alusel, mille esitas Bulgaaria kindlustusettevõtja Bulgaarias filiaali omava Küprose kindlustusettevõtja vastu seoses mootorsõiduki kohustuslikust tsiviilvastutuskindlustusest tuleneva kindlustushüvitise tasumisega. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peatas menetluse, olles tuvastanud, et Küprose kindlustusjärelvalveasutus oli tunnistanud kostja tegevusloa kehtetuks ja määranud kostjale ajutise lõpetamishalduri. Praegu peab kohus menetlema hageja taotlust menetluse uuendamiseks ning peab sellel eesmärgil hindama, kuidas tuleb Küprose asutuse otsust liigitada direktiivi 2009/138 alusel ning kas direktiiv nõuab asjaomaste Küprose õigusnormide kohaldamist.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Liidu õiguse tõlgendamine, ELTL artikkel 267

Eelotsuse küsimused

1. Kas kindlustusseadustiku (Kodeks za zastrahovaneto) artikli 630 tõlgendamisel tuleb arvestades Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiivi 2009/138/EÜ kindlustus- ja edasikindlustustegevuse alustamise ja jätkamise kohta (Solventsus II) (ELT 2009, L 335, lk 1) artiklit 274, lähtuda sellest, et liikmesriigi asutuse otsus, millega tunnistatakse kindlustusandja tegevusluba kehtetuks ja kindlustusandjale määratakse ajutine lõpetamishaldur, ilma et oleks algatatud kohtulikku lõpetamismenetlust, on „lõpetamismenetluse algatamise otsus“?
2. Kas juhul, kui selle liikmesriigi õigusnormid, kus on asutatud kindlustusandja, kelle tegevusluba tunnistati kehtetuks ja kellele määrati ajutine lõpetamishaldur, näevad ette, et ajutise lõpetamishalduri määramise korral tuleb peatada kõik kõnealuse äriühingu suhtes algatatud kohtumenetlused, peavad teiste liikmesriikide kohtud kohaldama viidatud õigusnorme kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiivi 2009/138/EÜ kindlustus- ja edasikindlustustegevuse alustamise ja jätkamise kohta (Solventsus II) artikliga 274 ka siis, kui seda ei ole nende riigisisiseses õiguses sõnaselgelt ette nähtud?

Euroopa Liidu õigusnormid ja kohtupraktika

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiv 2009/138/EÜ kindlustus- ja edasikindlustustegevuse alustamise ja jätkamise kohta (Solventsus II) (ELT 2009, L 335, lk 1): põhjendused 117–121 ja põhjendus 125 ning artiklid 268 ja 274

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta määrus (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta (ELT 2015, L 141, lk 19): artikli 1 lõige 1 ja lõike 2 punkt a

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (ELT 2012, L 351, lk 1): artiklid 11 ja 13

Bulgaaria õigusnormid

Kindlustusseadustik (Kodeks za zastrahovaneto):

„Artikkel 624 (1) Otsus algatada teises liikmesriigis tegevusloa saanud kindlustusandja suhtes lõpetamis- või maksejõuetusmenetlus on Bulgaaria Vabariigis kohaldatav ajast, mil see otsus asjaomasel liikmesriigis jõustub.

(2) Kui teise liikmesriigi pädev asutus teatab finantsjärelevalve komisjonile (Komisia za finansov nadzor) lõpetamis- või maksejõuetusmenetluse algatamisest, võtab komisjon meetmed avalikkuse teavitamiseks.

(3) Lõike 2 kohane teatis sisaldab teavet asjaomases liikmesriigis lõpetamis- või maksejõuetusmenetluses pädeva haldus- või justiitsasutuse, kohaldatavate õigusnormide ning määratud lõpetamishalduri või pankrotihalduri kohta.

[...]

Artikkel 630 (1) Kindlustusandja lõpetamis- või maksejõuetusmenetluse suhtes on kohaldatav Bulgaaria õigus, kui käesolevas osas ei ole sätestatud teisiti.“

Rahvusvahelise eraõiguse seadustik (Kodeks na mezhdunarodnoto chastno pravo, edaspidi „KMChP“):

„Artikkel 43 (1) Kohus või mõni muu õiguskaitseorgan teeb omal algatusel kindlaks välisriigi õiguse sisu. [...]

[...]

Artikkel 44 (1) Välisriigi õigusnorme tuleb tõlgendada ja kohaldada nii, nagu neid on tõlgendatud ja kohaldatud riigis, kus need vastu võeti.

(2) Välisriigi õigusnormide kohaldamata jätmine ning nende väär tõlgendamine ja kohaldamine annavad alust kasutada õiguskaitsevahendeid.“

Eelotsusetaotluse esitanud kohtu viidatud Küprose õigusnormid

Äriühingute seaduse (Ο περί Εταιρίων Νόμος) artikkel 220: Maksejõuetusmenetluse algatamise otsuse tegemise või ajutise lõpetamishalduri määramise korral võib hagi esitada või menetluse algatada või seda jätkata ainult maksejõuetuskohtu loal ja tema määratud tingimustel.

2016. aasta seadus kindlustus- ja edasikindlustusettevõtjate ja nendega seotud küsimuste kohta (Ο περί Ασφαλιστικών και Αντασφαλιστικών Εργασιών και Άλλων Συναφών Θεμάτων Νόμος του 2016 (nr 38(I)/2016): Viidatud seaduse artikli 315 lõike 4 kohaselt kohaldatakse võlausaldajate nõuete rahuldamise menetluse raames maksejõuetuse tagajärgedele analoogia alusel äriühingute seaduse (Ο περί Εταιρίων Νόμος) artikleid 215, 220, 305 ja 306.

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Kindlustustegevusega tegelev aktsiaselts „Bulstrad Vienna Insurance Group“ esitas hagi kindlustusettevõtja „Olympic“ vastu, kes on Küprose õiguse alusel registreeritud äriühing, keda esindab välisriigi äriühingu Bulgaaria filiaalina kindlustusettevõtja „Olympic Insurance Company“-Bulgaria Branch Office.

- 2 Hagi väidetakse, et 5. jaanuaril 2018 veokijuht põhjustas Banskos enda süül liiklusõnnetuse, tekitades kahju teisele veokile. Viimati nimetatud veoki juhil oli sõlmitud kaskokindlustusleping hagejaga, kes maksis talle seepeale välja kindlustushüvitise summas 7603,63 leevi (BGN).
- 3 Kindlusjuhtumi toimumise ajal oli liiklusõnnetuse põhjustanud veokijuhul kehtiv kohustusliku tsiviilvastutuskindlustuse leping kostjaga.
- 4 Hageja väidab, et kindlustushüvitise väljamaksmisega on ta üle võtnud kannatanu õigused ja nõuded liiklusõnnetuse põhjustaja ja selle kindlustusandja vastu. Hageja väitel esitas ta kostjale taotluse rahuldada tema tagasinõue, mille sai kostja kätte 6. juulil 2018. Kindlustushüvitist aga praeguseks tagasi makstud ei ole. Seepärast palub hageja mõista kostjalt välja temalt nõutud summa ja jätta kohtukulud kostja kanda.
- 5 Kostja väidab oma vastuses, et hagi on põhjendamatu.
- 6 Sofiyski rayonen sad (Sofia rajoonikohus) peatas 26. septembri 2018. aasta määrusega menetluse järgmistel põhjustel. Kindlustusseadustiku (Kodeks za zastrahovaneto) kohaselt on filiaal juriidiline vorm, mida kasutades tegutseb kindlustus- või edasikindlustusettevõtja püsivalt liikmesriigi territooriumil, luues tegevuskoha, mida juhivad tema töötajad või teised isikud, kellele on kindlustusettevõtja andnud sõnaselge ja püsiva volituse tegutseda tema nimel. Peale selle tuleneb määruse nr 1215/2012 artikli 13 lõikest 2 koosmõjus artikliga 11, et kindlustusandja vastu saab vahetult hagi esitada tema filiaali asukohas. Järelikult kui hagi on kostjaks märgitud teises liikmesriigis asuva kindlustusandja Bulgaaria filiaal, siis tuleb lähtuda sellest, et mõeldud on ka kindlustusandjat ennast. Käesolevas menetluses esitati ka Küprose Vabariigi kindlustusjärelevalveasutuse juhataja 10. augusti 2018. aasta selle otsuse tõlge, millega määrati kindlustusettevõtja „Olympic“ ajutiseks lõpetamishalduriks GH. Sofiyski rayonen sad (Sofia rajoonikohus) esitas finantsjärelevalve komisjonile (Komisia za finansov nadzor, edaspidi „KFN“) omal algatusel päringu küsimuses, kas komisjoni on teavitatud kostja suhtes lõpetamis- või maksejõuetusmenetluse algatamisest Küprose Vabariigi pädevas kohtus. KFN vastas 19. märtsi 2019. aasta kirjaga, et nimetatud kuupäeval ei olnud tema käsutuses veel teavet lõpetamismenetluse algatamise kohta kindlustusettevõtja „Olympic“ suhtes. Kirjas on märgitud, et kõnealuse äriühingu esindajana kanti 21. septembril 2018 Bulgaaria äriregistrisse GH.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 7 Hageja taotles menetluse uuendamist. Hageja väidab, et kassatsioonikohtu asjakohast praktikat arvestades ei ole menetluse peatamiseks mingit alust.
- 8 Väide põhineb Varhoven kasatsionen sadi (Bulgaaria kõrgeim kassatsioonikohus, edaspidi „VKS“) 7. veebruari 2019. aasta määruusel, kus on märgitud järgmist: „Kohtu järeldus, et kindlustusettevõtja „Olympic“ suhtes [...] on algatatud

lõpetamismenetlus (maksejõuetusmenetlus), ei ole õige. Sellist teavet ei nähtu KFN veebisaidilt ega kindlustusettevõtja „Olympic“ filiaali kohta äriregistrisse tehtud kandest [...] ega ka menetluses esitatud tõenditest. Kohtule teadaolevalt äriregistrisse filiaali kohta tehtud kannetest ja teadetest [...] ning menetluses esitatud tõenditest nähtub, et Küprose kindlustusettevõtja tegevusluba on lõplikult kehtetuks tunnistatud [...] 10. augustil 2018 määrati ettevõtjale ajutine lõpetamishaldur [...] Ajutise lõpetamishalduri [...] määramine [...] põhines esitatud taotlusel lõpetada ja likvideerida kindlustusettevõtja maksejõuetuse tõttu, kuna kohustusliku tsiviilvastutuskindlustuse lepingutest tulenevad kohustused moodustasid 90% ettevõtja kõikidest tasumata kohustustest. Tuvastatud asjaolusid aluseks võttes lähtub kohus sellest, et Küprose kindlustusettevõtja tegevusluba on tunnistatud kehtetuks ja talle on määratud ajutine lõpetamishaldur ning esitatud on taotlus algatada ettevõtja suhtes lõpetamismenetlus (maksejõuetusmenetlus ilma õiguseta saneerimisele), taotluse suhtes ei ole Küprose pädev kohus siiski veel otsust teinud. Lähtuda tuleb sellest, et lõpetamismenetlusele eelnev tegevusloa kehtetuks tunnistamise menetlus, mis on lõppenud, ei tähenda sisuliselt veel lõpetamismenetluse algatamist kindlustusettevõtja suhtes. Ajutise lõpetamishalduri määramine omab tähtsust selle ettevõtja esindamisel, kelle tegevusluba kehtetuks tunnistati. Siiski ei saa ka seda pidada samaväärseks lõpetamismenetluse algatamise otsusega. Kindlustusseadustiku (Kodeks za zastrahovaneto) artikli 624 lõike 1 ja direktiivi 2009/138/EÜ artikli 274 kohaldamine [...] eeldab, et Küprose kindlustusettevõtja suhtes on (maksejõuetuse tõttu) tehtud lõpetamismenetluse algatamise otsus. Kuna selline otsus aga puudub, ei ole õiged apellatsioonikohtu järeldused, et viidatud õigusnormide kohaselt on Bulgaarias Küprose kindlustusandja vastu esitatud hagide suhtes kohaldatav Küprose äriühingute seaduse (Ο περί Εταιρίων Νόμος) artikkel 220.“

Eelotsusetaotluse põhjenduse lühikokkuvõte

- 9 Käesolevas asjas on kostja Küprose Vabariigi õigusnormide alusel registreeritud aktsiaselts. Kindlustusseadustiku (Kodeks za zastrahovaneto) artikli 624 lõike 1 kohaselt on teises liikmesriigis tegevusloa saanud kindlustusandja suhtes tehtud lõpetamis- või maksejõuetusmenetluse algatamise otsus Bulgaaria Vabariigis kohaldatav ajast, mil see otsus asjaomases liikmesriigis jõustub. Kui teise liikmesriigi pädev asutus teavitab KFNi lõpetamis- või maksejõuetusmenetluse algatamisest, siis võtab KFN meetmed avalikkuse teavitamiseks. Lõike 2 kohane teatis sisaldab teavet asjaomases liikmesriigis lõpetamis- või maksejõuetusmenetluses pädeva haldus- või justiitsasutuse, kohaldatavate õigusnormide ning määratud lõpetamishalduri või pankrotihalduri kohta. Oma pädevust teostades avalikustas KFN asjaomase teabe oma ametlikul veebisaidil, millest tulenevalt oli kohtule selge, et kindlustusettevõtja „Olympic“ suhtes oli Küprose Vabariigi õigusnormide alusel algatatud maksejõuetusmenetlus ja talle oli määratud ajutine lõpetamishaldur.
- 10 Eespool esitatud märkusi arvestades leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ta peab kindlaks tegema kohaldatava õiguse, kuna piiriülese seosega

maksejõuetusmenetlus on käesoleva kohtumenetluse lahendamise seisukohast oluline.

- 11 Käesoleval juhul tuleneb ainuke säte kohaldatava õiguse määramiseks kindlustusseadustiku (Kodeks za zastrahovaneto) artiklist 630, mida tuleb tõlgendada grammatiliselt, süstemaatiliselt, teleoloogiliselt ja kooskõlas liidu õigusega (nn harmooniline tõlgendamine, mis toob kaasa liidu õiguse kaudse mõju). Liikmesriigi kohus on seega kohustatud tõlgendama ja kohaldama riigisiseseid õigusnorme vastavalt asjakohaste liidu õigusnormide mõttele ja eesmärgile (vt 10. aprilli 1984. aasta kohtuotsus Von Colson ja Kamann, C-14/83, EU:C:1984:153). Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt (vt 12. juuli 1990. aasta kohtuotsus Foster jt, C-188/89, EU:C:1990:313, punkt 20; 14. septembri 2000. aasta kohtuotsus Collino ja Chiappero, C-343/98, EU:C:2000:441, punkt 23; 19. aprilli 2007. aasta kohtuotsus Farell, C-356/05, EU:C:2007:229, punkt 40; 24. jaanuari 2012. aasta kohtuotsus Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, punkt 39) on liikmesriigi kohus kohustatud tõlgendama riigisisest õigust asjakohase liidu õiguse tähenduses, ja seda sõltumata sellest, kas direktiiv on üle võetud või kas tingimused selle vahetuks kohaldamiseks on täidetud või mitte (vt 13. novembri 1990. aasta kohtuotsus Marleasing, C-106/89, EU:C:1990:395). Selle kohustuse täitmiseks peab liikmesriigi kohus tegema kõik, mis on tema pädevuses, arvestades riigisisest õigust tervikuna ning kasutades õigusteoorias ja kohtupraktikas tunnustatud tõlgendusmeetodeid, et saavutada liidu õigusnormide mõtte ja eesmärgiga kooskõlas olev tulemus (vt 4. juuli 2006. aasta kohtuotsus Adeneler, C-212/04, EU:C:2006:443, punkt 111; 23. aprilli 1999. aasta kohtuotsus Angelidaki jt, C-378/07, C-379/07 ja C-380/07, EU:C:2009:250, punkt 200; 24. jaanuari 2012. aasta kohtuotsus Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, punkt 27).
- 12 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et kindlustusseadustiku (Kodeks za zastrahovaneto) artiklit 630 tuleb tõlgendada direktiivi 2009/138 artiklit 274 arvestades.
- 13 Viidatud direktiivi põhjendused 117–121 ja põhjendus 125 näevad ette, et kuna tervendamismeetmeid ja lõpetamismenetlust käsitlevad riigisiseseid õigusaktid ei ole ühtlustatud, tuleb siseturu piires tagada kindlustusandjate tervendamismeetmete ja lõpetamist käsitlevate liikmesriikide õigusaktide vastastikune tunnustamine ning vajalik koostöö, võttes arvesse kõnealuste meetmete ühtsuse, kõikehõlmavuse, kooskõlastamise ja avaldamise vajalikkust ning kindlustusvõlausaldajate võrdse kohtlemise ja kaitsmise vajadust. Tuleks tagada liikmesriigi pädeva asutuse poolt vastu võetud tervendamismeetmete, mille eesmärk on säilitada või taastada kindlustusandja majanduslik usaldatavus ning vältida lõpetamist nii palju kui võimalik, täielik mõju kogu ühenduses. Kõnealuste tervendamismeetmete ning lõpetamismenetluse mis tahes mõju kolmandatele riikidele ei tohiks siiski muuta. Tuleks eristada tervendamismeetmete ja lõpetamismenetlusega seotud pädevaid asutusi ning kindlustusandjate järelevalveasutusi. Vastavalt olemasolevatele maksejõuetuse põhimõtetele tuleks filiaali mõiste määratlemise puhul arvestada sellega, et kindlustusandja on üks

juriidiline isik. Päritoluliikmesriigi õiguses peaks olema kindlaks määratud, kuidas tuleks käsitada kõnealuse kindlustusandja lõpetamisel varasid ja kohutusi, mis kuuluvad sõltumatutele isikutele, kellel on alaline luba tegutseda kindlustusvahendajana. Tuleks sätestada tingimused, mille kohaselt lõpetamismenetlus, mis ei põhine maksejõuetusel, kuid mille puhul on kindlustusnõuete väljamaksmiseks koostatud nõuete rahuldamise järjekord, kuuluvad käesoleva direktiivi kohaldamisalasse. Kindlustusandja töötajate töölepingutest ja töösuhetest tulenevaid nõudeid peaks olema võimalik üle kanda riiklikku palga tagatisskeemi. Selliseid ülekantud nõudeid tuleks käsitada päritoluliikmesriigi õiguses (*lex concursus*) määratletud viisil. Kõiki lõpetamismenetluse algatamise, läbiviimise ja lõpetamise tingimusi peaks reguleerima päritoluliikmesriigi õigus.

- 14 Direktiivi artiklis 268, mis sisaldab mõistete määratlusi, on „lõpetamismenetlus“ määratletud kõiki võlausaldajaid käsitleva menetlusena, mis hõlmab kindlustusandja varade realiseerimist ja tulude jaotamist võlausaldajate, aktsionäride või liikmete vahel, nagu see on asjakohane, ning millega kindlasti kaasneb pädevate asutuste sekkumine, kaasa arvatud juhud, kui kõiki võlausaldajaid käsitlev menetlus lõpetatakse kompromissi või muu samalaadse meetmega, olenemata sellest, kas menetlus põhineb maksejõuetusel või mitte ja on vabatahtlik või kohustuslik. Sellele tuginedes asub eelotsusetaotluse esitanud kohus direktiivi mõiste autonoomsel tõlgendamisel seisukohale, et nn lõpetamismenetlus hõlmab ka maksejõuetusmenetlust.
- 15 Direktiivi artikli 274 lõike [1] punkt e näeb ette, et kindlustusandja suhtes lõpetamismenetluse algatamise otsuseid, lõpetamismenetlust ja selle mõju, samuti lõpetamismenetluse mõju üksikvõlausaldajate algatatud menetlustele reguleerivad päritoluliikmesriigi õigusnormid.
- 16 Sellest tulenevalt teeb eelotsusetaotluse esitanud kohus kindlustusseadustiku (Kodeks za zastrahovaneto) artikli 630 tõlgendamisel direktiivi artiklist 274 ja eespool viidatud põhjendustest 117–121 ja põhjendusest 125 lähtudes järelduse, et asjaomase maksejõuetusmenetluse tagajärgi reguleerivad Küprose Vabariigi õigusnormid. Seega tuleks algatatud maksejõuetusmenetluse tagajärgi hinnata Küprose Vabariigi positiivse õiguse alusel.
- 17 KMChP artikli 43 lõige 1 sätestab, et kohus või muu õiguskaitseorgan teeb omal algatusel kindlaks välisriigi õiguse sisu. Seejuures võib kasutada rahvusvahelistes lepingutes ette nähtud meetodeid, paluda teavet justiitsministeeriumilt (Ministerstvo na pravosadieto) või teistelt asutustelt ning tellida ka eksperthinnanguid asjatundjatelt või erialainstituutidelt. Sellega seoses on kohtul õigus teha kindlaks ja kohaldada asjakohaseid välisriigi õigusnorme, kusjuures neid õigusnorme tuleb tõlgendada ja kohaldada nii, nagu neid kohaldatakse riigis, kus need on vastu võetud.
- 18 Oma pädevust kasutades tegi eelotsusetaotluse esitanud kohus omal algatusel kindlaks Küprose Vabariigi kohaldatavad õigusnormid.

- 19 Käesolevas asja on eelotsusetaotluse esitanud kohus seisukohal, et maksejõuetusmenetluse tagajärjed tulenevad Küprose Vabariigi äriühingute seaduse (Ο περί Εταιρίων Νόμος artiklist 220. Viidatud sätet tõlgendades jõuab eelotsusetaotluse esitanud kohus järeldusele, et muude menetluste algatamiseks on vaja maksejõuetuskohtu luba. Seda arvestades tuleb käesolev menetlus peatada ning hageja peab oma nõuded esitama Küprose Vabariigis ette nähtud korra kohaselt, kusjuures nõuete tunnustamise korral tuleks käesolev menetlus lõpetada. Käesolevat menetlust saab jätkata vaid siis, kui maksejõuetuskohus seda lubab või kui tõendatakse, et Küprose Vabariigis ette nähtud menetlustes ei ole nõudeid tunnustatud.
- 20 Täielikkuse huvides tuleb märkida, et määruse 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta sätted ei ole käesolevas asjas kohaldatavad, kuna viidatud määruse artikli 1 lõike 2 punkti a kohaselt ei ole need kohaldatavad lõikes 1 osutatud menetlustele, mis puudutavad kindlustusandjaid.
- 21 Esitatud kaalutlustel asub eelotsusetaotluse esitanud kohus seisukohale, et kohtuasja lahendamiseks on vaja tõlgendada kindlustusseadustiku (Κώδικας για ασφαλιστική εταιρεία) artiklit 630, võttes arvesse direktiivi 2009/138 artiklit 274, et oleks võimalik otsustada, kas menetlus tuleb peatada või tuleb see lõpetada silmas pidades, et asjaomaste isikute õiguste järgimist tagab Küprose Vabariigi pädev kohus.